

OPREZNO SA LEKOVIMA

Cilj kvalitetnog i uspešnog lečenja je izabrati najefikasniji i najbezbedniji lek, sa najmanje neželjenih dejstava, prema postavljenoj dijagnozi i opstem stanju pacijenta. Lekari i farmaceuti moraju dobro **poznavati i prepoznavati neželjena dejstva** i tada je primena lekova bezbednija, a rizik oštećenja zdravlja zbog ozbiljnih neželjenih i toksičnih efekata je minimalan.

Svake godine u svetu se proizvede desetak novih medikamenata s potpuno novim mehanizmima delovanja, a na putu od fabrike do apoteke svaki prolazi visegodisnju laboratorijsku i klinicku proveru. Pri prvoj registraciji novog leka procena njegove efikasnosti i bezbednosti zasniva se na kontrolisanim klinickim istrazivanjima na nekoliko hiljada ljudi. Pa ipak, ma koliko ta ispitivanja bila opsežna, ne mogu se sa sigurnoscu predvideti sva nepovoljna dejstva.

Zasto nastaju neželjena dejstva lekova ?

Do sada nije pronadjen nijedan lek za koji se može reci da je u potpunosti bezbedan. Neželjena dejstva uglavnom proizilaze iz **njegovih osobina**, opisana su u **upustvu** koje prati lek i mogu se izbeci ili umanjiti. Najcesce nastaju zbog **nepridrzavanja preporuka i neodgovarajuće kombinacije** lekova a ispoljavaju se *stomacnim tegobama, alergijom, vrtoglavicom, anemijom pa i mnogo težim reakcijama kao sto su krvarenja, oštećenje jetre, srca i bubrega*.

Neželjena dejstva ili neželjena reakcija je svaka štetna i nenamerno izazvana reakcija na lek koja se pojavila pri primeni uobicajne doze leka.

Po mehanizmu nastanka neželjena dejstva mogu biti:

1. -neželjena dejstva koja proizilaze iz **terapijskog delovanja leka**, ispoljavaju se cesto, i po pravilu su dozno zavisna, (cesca su i ozbiljnija pri primeni vecih doza), vremenski su povezana sa primenom leka. Gastricna iritacija kod aspirina, bronho spazam kod propranolola.

2.- neželjena dejstva leka koja predstavljaju neuobicajnu **reakciju (interakciju) organizama i leka**. Manifestuju se kao :a)alergijske i b)autoimmune reakcije
a)karakteristicne alergijske reakcije na lekove su sledece:-razlicite kožne promene, rinitis, konjuktivitis i ozbiljne reakcije kao sto su anafilakticki sok, serumska bolest, hemoliticka anemija i hepatitis. Nisu dozno zavisne.

3.-**statisticki efekti** –ucestalije ispoljavanje nekog oboljenja kod osoba koje koriste odredjeni lek, nego kod osoba koje ne koriste taj lek. Oralni kontraceptivi posle visegodisnje primene dovode do tromboembolije i antidepresivi do opadanja kose.

Na pojavu neželjenih efekata mogu uticati i **individualne razlike u metabolizmu** lekova. Mnogi bolesnici istovremeno koriste vise lekova koji pojedinačno ne stvaraju tegobe ali uzeti zajedno mogu da izazovu neželjena dejstva. Dogaca se da bolesnik ima dve bolesti koje zahtevaju lečenje razlicitih specijalista. Ukoliko ih bolesnik ne obavesti o svim dijagnozama i lekovima koje uzima, moguće je da od jednog lekara dobije lek koji potire dejstvo drugog. U takvoj terapijskoj kombinaciji bolesnik s pravom tvrdi da mu neki lek nije pomogao, ili da je izazvao smetnje.

Nepovoljnih kombinacija lekova je mnogo. Dijabetičar koji, recimo koristi *insulin* ne bi trebalo da uzima i *beta-blokatore*, lekove za sniženje krvnog pritiska i srčanu aritmiju, jer će njime prikriti *upozoravajuće znake* hipoglikemije (drhtavicu, bledilo, prežnojanje, lupanje srca) i tako će spreciti njeno *blagovremeno regulisanje*. U tom stanju može da padne u komu, a da se ne zna razlog. Takav ishod se može spreciti ako se umesto beta-blokatora primeni ACE-inhibitor.

Veliki broj lekova u kombinaciji sa *antikoagulansima* (lekovima protiv zgrusavanja krvi) mogu da izazovu krvarenja opasna po život. Antikoagulanse ne treba kombinovati sa lekovima iz grupe *antireumatika* i *analgetika*, kao što su *aspirin*, *diklofenak*, *ibuprofen*.

Opasnosti su izloženi i bolesnici koji uzimaju lekove za lečenje *srčanih aritmija*, a treba da se podvrgnu hiruskovoj intervenciji pod lokalnom anestezijom. *Anestetik* pojačava efekte tih lekova i zato bolesnik treba da obavesti zubnog lekara ili hirurga da ih uzima.

Istovremena primena *polusintetskih penicilina* (ampicilina) i *tetraciklina* sa *oralnim kontraceptivnim* sredstvima, može smanjiti kontraceptivni efekat i dovesti do neželjene trudnoće.

Informacije o bezbednosti lekova moraju se zasnivati isključivo na naučnim činjenicama i (u sredstvima javnog informisanja) prikazati objektivno, tačno i na odmeren način. Dobro poznavanje neželjenih dejstava obezbeđuje kvalitetnu, efikasnu i bezbednu terapiju.

Mag.farm.Snezana Zakosek
spec.farmakoinformatike